

MĚSTSKÉ MUZEUM
ČESKÁ TŘEBOVÁ

PROGRAM
KONFERENCE

MEZI PAMĚTÍ A FIKCÍ, OCHRANOU A ZAPOMNĚNÍM

*aneb jak Karkulky a Jiráskové
stvořili svět, ve kterém žijeme*

**ČESKÁ TŘEBOVÁ
10.–12. ČERVNA 2026**

MEZI PAMĚTÍ A FIKCÍ, OCHRANOU A ZAPOMNĚNÍM

*aneb jak Karkulky a Jiráskové
stvořili svět, ve kterém žijeme*

**ČESKÁ TŘEBOVÁ
10.–12. ČERVNA 2026**

Místo konání: Česká Třebová

Konferenční sál Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmana

Areál Skalka: Skalka 1692, Česká Třebová

Večeře a večerní program: Hotel UNO, T. G. Masaryka 897, Ústí nad Orlicí

Kontaktní osoba:

Kristýna Pinkrová, kristyna.pinkrova@dobrainterpretace.cz, +420 778 493 101

Konferenci pořádá:

Městské muzeum Česká Třebová, Historická komise AMG a Ústav pro interpretaci místního dědictví ČR, z. ú. ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií České republiky, z. s.

Konference je pořádána s finanční podporou Ministerstva kultury.

VYMEZENÍ RÁMCE A TÉMATU KONFERENCE:

Příběhy, mýty a legendy nám pomáhají porozumět světu a utvářet vztah k historickému, přírodnímu a kulturnímu dědictví a sdíleným hodnotám svobodné společnosti. Jejich vyprávění je důležitou součástí formování kolektivní paměti, která ovlivňuje náš pohled na minulost, současné postoje, plány i výhled do budoucna.

Vědomí společné minulosti a kolektivní identity je však i předmětem politických a komerčních zájmů. Paměť i zapomnění slouží jako mocné nástroje, které lze pozitivně využívat i zneužít. Část odpovědnosti za nakládání s pamětí leží na paměťových institucích a všech, kdo s pamětí a příběhy lidí, krajiny i přírody pracují.

CÍL KONFERENCE:

Konference otevírá prostor pro mezioborovou diskusi o příbězích, předmětech a místech, ke kterým se vztahujeme, o zodpovědnosti institucí, komunit a jednotlivců, i o etice práce s pamětí. Je otevřena badatelům z oblasti péče o kulturní a přírodní dědictví a dalších příbuzných oborů, stejně jako kurátorům, pedagogům a pracovníkům s pamětí.

9.00–9.35 | REGISTRACE

9.40–10.00 | VELKÝ SÁL

Zahájení konference

- Jana Voleská (Městské muzeum Česká Třebová)
- Jan Holovský (Ministerstvo kultury)
- Irena Chovančíková (Asociace muzeí a galerií ČR, z. s.)
- Zdeněk Duda (Historická komise AMG)

10.00–12.00 | VELKÝ SÁL

Ztraceno v minulosti: paměť formující historické, přírodní a kulturní dědictví

Jak fenomén paměti formuje historické, přírodní nebo kulturní dědictví? Jednotlivé příspěvky tematizují romský odboj během druhé světové války, poválečné vyhnání německojazyčného obyvatelstva, přírodní a kulturní dědictví dlouhověkových stromů nebo koncept fiktivního česko-bavorského regionu Hindle.

Moderuje Michal Červenka

- Anna Míšková: **Mezi historií a mýtem: Vzpoua v Auschwitz-Birkenau jako místo romské paměti**
- Markéta Brhlíková, Veronika Smyslová: **Wanko: „...vždycky jsme byli Brňáci...“ – Příběh česko-německé rodiny v poválečném Brně**
- Aleš Rudl: **Stromy jako nositelé kulturně-historických poselství**
- Kristýna Pinkrová: **Dědictví neexistujícího regionu Hindle**

12.00–13.00 | OBĚD

13.00–14.45 | VELKÝ SÁL

Kolektivní paměť jako vyprávění: mezi historií, pamětí a muzeem

Jak se formuje kolektivní paměť a jak s ní pracují paměťové instituce, jako jsou muzea, galerie či památníky? Příspěvky v tomto bloku ukážou, jak kolektivní paměť vzniká ze vzpomínek a představ jednotlivců, jak se postupně institucionalizuje a jak je následně utvářena a předávána prostřednictvím historického a výstavního vyprávění.

Moderuje Petr Chlebec

- Filip Děchtěrenko: **Paměť jako vyprávění: Proč si někdy pamatujeme i to, co se nestalo?**
- Václav Sixta: **Příběhy (a) dědictví v éře antropocénu**
- Marta Harasimowicz: **Za obzor faktografie: metafora jako klíč k výstavnímu vyprávění**

15.15–17.00 | VELKÝ SÁL

Když se paměti rozcházejí: interpretace minulosti ve veřejném prostoru

Příspěvky se zaměřují na konfliktní a vrstevnatou povahu paměti v konkrétních kontextech (Hlučínsko, Jizerské hory, babické procesy) a na způsoby její interpretace v muzeu a ve veřejném prostoru, včetně souvisejících etických a metodologických dilemat.

Moderuje Zdeněk Duda

- Jiří Neminář: **Hlučínsko jako aréna protichůdných pamětí**
- Jiří Hušek: **Zastřená paměť ekologické katastrofy v Jizerských horách**
- Bára Klapalová: **Vyprávět neuzavřený příběh: etická dilemata při zpracování babických procesů v Jaroměřicích**
- Kamil Činátli: **Co dělat s pamětí v muzeu?**

15.15–17.00 | MALÝ SÁL

Mýty, hrdinové a temná místa paměti

Jak vznikají historické mýty, kdo se stává hrdinou a co zůstává na okraji paměti? Přednáškový blok propojuje příběhy skautského odboje, proměny obrazu města Tábor spojeného s postavou Jana Žižky i znepokojivé epizody 50. let. Nabízí svěží pohled na to, jak si společnost vypráví své dějiny.

Moderuje Viktor Janák

- Filip Petlička: **Ztráta kulturního dědictví v důsledku systematické de-kontextualizace**
- Tomáš Chvátal: **Kolik řeholníků zavraždil v Semilech primář Pluhař?**
- Tobiáš Smolík: **Skautský odboj jako superhrdinství**
- Jitka Vandrovcová a Lenka Vandrovcová: **Mýtus husitského města aneb Tábor není jen o husitství**

HOTEL UNO

18.00–20.00 Společná večeře pro zájemce

20.00–21.30 Neformální posezení s Ladislavem Mikem

Ministr životního prostředí, poradce prezidenta pro oblast životního prostředí, vládní zmocněnec pro vyjednávání v oblasti biodiverzity, vysokoškolský pedagog, prezident festivalu ekologických filmů Ekofilm, přírodovědec, expert na půdní roztoče... To vše byl či je Laco Miko. Využijte příležitosti k neformální diskusi s ochráncem přírody, pancířníků i demokratických hodnot.

▪ **ČTVRTEK 11. 6.**

8.30–10.30 | VELKÝ SÁL

Paměť, příběhy a krajina

Jak prohloubit vztah člověka s přírodou? Jakou roli hraje v našem současném světě divočina a naše představy o ní? Pojdme společně hledat paralely mezi světy muzeí a ochrany přírody a podívat se, jak se vypořádávají s výzvami, které před ně kladou lidská paměť a představy.

Moderuje Lucie Budířská

- Ladislav Miko: **Co viděl Praotec Čech z Řípu? Krajina mezi mýtem a vědeckými poznatky**
- Pavel Hubený: **Démoni lesní divočiny**
- Michal Bartoš: **O smyslu rozpomínání se na moc přírody při její ochraně**

10.45–12.00 | VELKÝ SÁL

Paměť místa jako učebnice: jak učit skrze příběhy a zkušenost

Jak prakticky využít přístupy oživující paměť skrze prožitkové a badatelské vzdělávání v duchu místně zakotveného učení pro děti, dospělé, seniory i osoby se zdravotním postižením? Minulost je živou součástí prostoru, který poznáváme skrze příběhy a vlastní zkušenost, s důrazem na aktivní zapojení a porozumění souvislostem. Ukážeme si, jak lze skrze vzdělávání posilovat vztah k okolnímu světu a místu a přijmout odpovědnost za uchování jeho paměti a péči o něj.

Moderuje Blažena Hušková

- Dáša Zouharová: **Když krajina promlouvá**
- Eva Schwanová: **Využití storytellingu v edukačních programech Památníku Petra Bezruče**
- Michaela Lokočová, Jiří Neminář: **Jak propojit paměť, místo a badatelskou výuku? Příběh rodiny Krakauerů**

10.45–12.00 | MALÝ SÁL

Diskuse s Pavlem Štinglem: Hledání jazyka pro kulturu paměti

Může jasně definovaná kultura paměti vyřešit handicapy školního dějepisu, oživit muzejní expozice a probudit zdravou národní sebereflexi? Diskusní blok reflektuje současný stav „kultury paměti“, budou představeny a diskutovány *Teze kultury paměti* (vytvořené Památníkem ticha v roce 2024) s cílem definovat tuto oblast jako svébytný a respektovaný žánr. Diskuse se zaměří na hledání nového komunikačního jazyka pro interpretaci složitých dějin 20. století – takového, který nahradí strnulý patos a dogmata národních památníků.

12.00–13.00 | OBĚD

13.00–15.00 | VELKÝ SÁL

Volání (ze) školy do muzea – velká a malá vyprávění mezi školou a veřejným prostorem?

Příspěvky členů Asociace didaktiků dějepisu, z. s. (adidej.cz): Kamila Činátla, Ivy Vachkové, Josefa Märce a Marcely Řehákové představí možnosti definování dobrého aktivizačního edukačního programu, podle představ vyučujících různých stupňů škol a různých pedagogických směřování.

Teze budou východiskem k diskusi o možnostech muzeí tyto ideální představy naplňovat a v dlouhodobějším horizontu realizovat. Na základě zkušeností s výukou v institucích i v krajině zejména v oblasti Podkrušnohoří a Krušnohoří příspěvek nabídne katalog realizovatelných žákovských výstupů a kritéria jejich hodnocení. Z historických konceptů se zaměří především na pojímání identity a kolektivní paměti v různých typech společností, které se na daných aktivitách podílejí („gardening of the soul“). Zároveň představí pojímání městských vyprávění (dějiny parku, v parku) jako generačních variant vzpomínání, připomínání.

13.00–17.00 | EXKURZE

Krajinou paměti a mýtů: Od Švabinského inspirace přes pravěkou osadu k záračnému prameni

Vydejte se s námi z konferenčních sálů přímo do terénu a zažijte na vlastní kůži, jak se v krajině otiskují příběhy a lidová vyprávění. Odpolední exkurze Jany Voleské, ředitelky Městského muzea Česká Třebová, nás provede různými vrstvami historické i kulturní paměti. Cestu zahá-

jíme autobusovým výjezdem na Kozlovský kopec, kde u rozhledny a Chaty Maxe Švabinského ožívá odkaz tohoto významného umělce. Odtud sejdeme do vesnice Kozlov k jeho chaloupce, abychom prozkoumali místa, která formovala jeho inspiraci.

Z nedávné historie se následně přesuneme hluboko do minulosti – navštívíme pravěkou osadu Křivolík. Vrcholem cesty pak bude výstup na poutní místo Hory. U kaple Panny Marie Pomocné a zázračného pramene se přímo dotkneme jednoho z ústředních témat naší konference: na vlastní oči uvidíme, co dělá z obyčejného místa v přírodě prostor opředený legendami a pověstmi, které utvářejí naši kolektivní paměť.

Praktické informace a logistika:

- **Náročnost:** Jedná se o odpolední výlet. Celková doba chůze se pohybuje kolem 2 hodin. Trasa vede přírodou, proto je **zcela nutná pevná turistická obuv a odpovídající outdoorový oděv.**
- **Zázemí a občerstvení:** V rázovité Hospodě U Sitařů přímo v Kozlově.
- **Doprava:** Na Kozlovský kopec vyjedeme společně objednaným autobusem. Výlet zakončíme příjemným sestupem do parku Javorka, odkud bude zajištěna doprava zpět (přesun na neda-
leky vlak/autobus, případně domluvený spoj přímo do Ústí nad Orlicí).

HOTEL UNO

18.00–20.00 Společná večeře pro zájemce

20.00–21.30 Vypravěčský jukebox Dominiky Šindelkové

▪ PÁTEK 12. 6.

8.30–10.05 | VELKÝ SÁL

Konstrukce reality: Kulturní stereotypy, obrazy a mýty ve 20. století

Jak umění, populární kultura a příběhy předmětů formují naše vnímání světa a kolektivní paměť? Příspěvky analyzují romantizující stereotypy v Janáčkově díle, proměny genderových rolí v československém filmu a prolínání faktů s mýty u každodenních kavárenských předmětů. Společným jmenovatelem je otázka, jak tyto uměle konstruované narativy ovlivňují naše vnímání historické skutečnosti.

Moderuje Ladislav Ptáček

- Tereza Richtáriková: **Zobrazování Romů v díle Leoše Janáčka**
- Jan Bárta, Alžběta Kratinová: **Proměna obrazu ženy v československém filmu 50.–80. let**
- Tomáš Dvořák: **Nezvalovy deníky a Kafkův pohárek – příběhy předmětů a jejich ověřitelnost**

9.15–11.15 | MALÝ SÁL

WORKSHOP: Příběhopiš s Bárou Dvořákovou a Zuzanou Jakobovou

„Síla příběhu. Neodcházejte bez ní z domu. A nikdy, nikdy, nikdy ji nepodceňujte!“ – Terry Pratchett

Příběh je odvěkou součástí lidské komunikace. Umí pobavit, předat myšlenku, motivovat i vytvořit vztah k místu. Tento workshop vás naučí vyprávět příběhy, které zaujmou, dojmou a inspirují. Ukážeme si, jak přeložit odborná fakta do jazyka, který návštěvníky baví. Velký prostor věnujeme také rozvoji vaší kreativity. Vyzkoušíte si řadu technik, díky nimž budete sypat příběhy jako z rukávu. Uvidíte, kolik kreativity ve vás dřímá – jen ji někdy potřebujeme znovu probudit.

10.35–11.20 | VELKÝ SÁL

Krajiny zapomnění: Fyzický prostor a proměny kolektivní paměti ve 20. století

Příspěvky na příkladech z Pardubic a Mostecka analyzují osudy městských pomníků v kontextu měnící se politiky a ztrátu lokálních pověstí způsobenou poválečnou výměnou obyvatel a zničením historického města. Hlavním tématem je proces zapomínání, „slepé skvrny“ naší historie a nahrazování starých narativů novými.

Moderuje Kristýna Pinkrová

- Jan Ivanega: **Pardubické pomníky 20. století jako slepá skvrna kolektivní paměti?**
- Jiří Šlajnsa, Dominik Marek: **S jezerem, ale bez pověstí. Mostecko jako příklad ztráty historické paměti**

11.20–12.00 | ZÁVĚR KONFERENCE

▪ ANOTACE PŘÍSPĚVKŮ

Jan Bárta, Alžběta Kratinová: **Proměna obrazu ženy v československém filmu 50.–80. let** Sládečkovovo vlastivědné muzeum v Kladně, p. o. | Pátek, blok 8.30–10.05, Velký sál

Příspěvek se zaměří na proměny reprezentace ženy a genderového řádu v československé kinematografii druhé poloviny 20. století na příkladu všeobecně známých snímků *Dovolená s Andělem* (1952), *Dáma na kolejích* (1966) a *S tebou mě baví svět* (1982). Předmětem zájmu je otázka, jak se v různých politických a společenských kontextech – od stalinismu přes uvolnění 60. let až po normalizaci – proměňovalo chápání ženské emancipace a genderových rolí.

Zatímco raný poválečný film prezentoval ženu především jako součást kolektivního socialistického projektu, snímek 60. let tematizuje problematiku emancipace prostřednictvím rozporu mezi soukromou a veřejnou sférou. Film z počátku 80. let pak reflektuje posun k rodinně orientovanému modelu genderových vztahů a zároveň konzervativně postulovaných hodnot. Cílem je zhodnotit zmíněné posuny a zvážit normativní roli konstruovaného filmového obrazu.

Michal Bartoš: **O smyslu rozpomínání se na moc přírody při její ochraně**

Sluňákov, Centrum ekologických aktivit města Olomouce, o. p. s. | Čtvrtek, blok 8.30–10.30, Velký sál

Tři ukázky příběhů, které se snažily prohloubit vztah člověka s přírodou.

Příběh velké lži o veselí osvobozených krav.

Pohádkový příběh, který byl tak krásný, až se stal pravdou.

Pravdivý příběh o muži, který hledal divočinu, a když ji našel, tak potkal smrt.

Co s těmito příběhy v době umělé inteligence, době „druhého zapomnění na přírodu“.

Markéta Brhlíková, Veronika Smyslová: **Wanko: „...vždycky jsme byli Brňáci...“** **Příběh česko-německé rodiny v poválečném Brně**

Muzeum města Brna, p. o. | Středa, blok 10.00–12.00, Velký sál

Příspěvek představuje komplexní mezioborový projekt, který propojuje osobní paměť, terapeutický proces, uměleckou tvorbu, výstavní praxi a edukační aktivity ve veřejném prostoru. Projekt pracuje s konkrétními příběhy, místy a pamětí jako s aktivními nástroji porozumění, vzdělávání a dialogu o společensky citlivé minulosti a jejich dopadech na současný život jednotlivců i komunit.

Východiskem je osobní zkušenost výtvarnice Andrey Wanko spojená s rodinnou historií česko-německého původu a s poválečnými událostmi v Brně, zejména s vyhnáním německojazyčného obyvatelstva. Projekt sleduje, jak se neuzavřené dějiny promítají do identity a vztahů napříč generacemi. Součástí jsou deníkové záznamy, výtvarná reflexe, časosběrný filmový dokument, výstava ve veřejném prostoru Brna, doprovodná publikace a edukační programy pro školy i veřejnost.

Kamil Činál: Co dělat s pamětí v muzeu?

Filozofická fakulta UK | Středa, blok 15.15–17.00, Velký sál

Kulturní paměť se v poslední době dynamicky vyvíjí nejen vlivem digitalizace a nových médií. Proměňují se i přístupy k výzkumu vzpomínání. Pokud chceme o kulturní paměť nějak pečovat v muzeu, čelíme novým výzvám. Nevystačíme si s „místy paměti“ Pierra Nory, ale potřebujeme nové konceptuální nástroje a postupy. Příspěvek zohlední tuto dynamiku, zaměří se na roli muzea v této situaci a nabídne konkrétní možné přístupy. Propojí přístupy paměťových studií, dějin ve veřejném prostoru, didaktiky dějepisu a muzejní pedagogiky a pokusí se reagovat na aktuální výzvy spojené s historickým vzděláváním ve vztahu k paměti. Co, jak a proč můžeme dělat s pamětí v muzeu? Jaké vzdělávací cíle sledujeme? Jakou paměť chceme rozvíjet a proč? Jaké problémy péče o kulturní paměť přináší?

Filip Děchtěrenko: Paměť jako vyprávění: Proč si někdy pamatujeme i to, co se nestalo?

Psychologický ústav AV ČR, v. v. i. | Středa, blok 13.00–14.45, Velký sál

Lidská paměť bývá často chápána jako záznam minulosti, který lze kdykoli „přehrát“. Současný psychologický výzkum však ukazuje, že je spíše aktivní rekonstrukcí. Proces vybavování je adaptivní a užitečný, zároveň ale otevírá prostor pro zkreslení – včetně vzniku falešných vzpomínek. Příspěvek nabídne přehled klíčových mechanismů, které vedou k tomu, že si lidé mohou s jistotou vybavovat detaily, jež se ve skutečnosti nestaly, nebo že si různí svědci stejné situace „pamatují“ odlišné verze. Zaměří se na roli vyprávění, sugesce a interpretace při utváření vzpomínek a na to, jak se hranice mezi prožitkem, představou a následným příběhem může v paměti rozostřovat. Zvláštní pozornost bude věnována tomu, jak paměť ovlivňuje vizuální materiál a jak může dokumentace, opakované vyprávění nebo kontextualizace měnit to, co si z události či zážitku odnášíme.

Tomáš Dvořák: Nezvalovy deníky a Kafkův pohárek – příběhy předmětů a jejich ověřitelnost

Muzeum města Prahy | Pátek, blok 8.30–10.05, Velký sál

Příspěvek představí tematiku předmětů (jejich příběhů) spojených s prostředím pražských kaváren a restaurací v letech první republiky a socialismu. Zaměří se na uchovávání reality, která není vždy ověřitelná, nicméně je zajímavá a blízká širší veřejnosti (společenství muzejních návštěvníků) a může představovat atraktivní způsob ilustrace obecných společenských jevů, respektive „dějin vážných“ přes témata spíše nevážná a obecně blízká.

Reflektována bude dlouhodobá zkušenost z přípravy několika výstav, jichž vznik (úspěch) závisel na spolupráci s různými laickými příznivci dob minulých, držiteli dobových předmětů a na ně (občas) navázaných příběhů více či méně reálných, které mohou být zdánlivě všední či pominutelné, pokud jsou spojeny s anonymními aktéry, ovšem zároveň mohou být vnímány jako velmi cenné, pokud se týkají známých tvůrců, o jejichž počiny, a to prakticky jakékoli, je badatelský zájem víceméně kontinuální. Nebo to může být i naopak?

Marta Harasimowicz: Za obzor faktografie: metafora jako klíč k výstavnímu vyprávění o soudobých dějinách

Nezávislá badatelka | Středa, blok 13.00–14.45, Velký sál

Metonymie (poukazující na vystavovaný artefakt jako na zachovanou součást minulosti) a metafora (chápaní exponát jako nástroj, který má pomoci ukázat návštěvníkovi, jaká byla minulost) patří k základním figurám výstavní prezentace minulosti. Právě metafora je zároveň také neodlučnou součástí přemýšlení o dějinách, umožňující nám zabydlovat abstraktní minulost konkrétními představami a bezprostředně se podílející na interpretaci minulých událostí a epoch.

Príspevek se zaměří na možnosti využití metafor jako základního rámce tvorby výstavního vyprávění o dějinách. Na příkladu vybraných výstav ze zemí střední Evropy ukáže, jakým způsobem může metafora fungovat jako klíč k objasnění historických procesů jako jsou například modernizace či politická transformace, jaký je její potenciál pro tvorbu návštěvnického zážitku a jaký je její vztah ke kulturní paměti.

Pavel Hubený: Démoni lesní divočiny

Správa Národního parku Šumava | Čtvrtek, blok 8.30–10.30, Velký sál

Zničená divočina volá po znovuoživení. Proč se stále vynořují její démoni a proč se jich stále bojíme? Šumavská příroda nikdy nepřestala být zcela divokou, i když mnohé mýty jí divokost více než století upíraly. A proč ji potřebujeme, stejně jako vlci toulající se civilizovanou krajinou? Krátce popíšeme nedávnou minulost šumavské lesní divočiny a její současnost v její aktuální podobě a také to, jak se odráží v regionálním společenském mínění.

Jiří Hušek: Zastřená paměť ekologické katastrofy v Jizerských horách

Regionální pracoviště Liberecko AOPK ČR, do 1/2026 | Středa, blok 15.15–17.00, Velký sál

Jizerské hory jako součást Sudet jsou místem s poválečným odsunem přetrženou historickou stopou. Historická paměť přežívá zásluhou nemnoha starousedlíků, kterým bylo dovoleno v regionu zůstat, a je dále intenzivně kultivována vlastivědnými badateli a občanskými aktivitami. Otázkou zůstává, do jaké míry proniká do povědomí široké veřejnosti. Příkladem budiž dramatická epizoda katastrofy jizerských lesů ze 70.–90. let dvacátého století, která nejen že rozvrátila horský ekosystém, ale změnila i životy lidí v podhůří a návštěvníků. Přesto i v dnešní informační době s odstupem několika málo desítek let je vnímání této nedávné historie a jejích souvislostí velmi omezené nejen mezi návštěvníky, ale i v samotném regionu. Jsme schopni mezigeneračně sdílet zkušenost a vyhnout se opakování katastrofy, například v podmínkách probíhající změny klimatu?

Tomáš Chvátal: Kolik řeholníků zavraždil v Semilech primář Pluhař?

Muzeum a Pojizerská galerie Semily, p. o. | Středa, blok 15.15–17.00, Malý sál

Príspevek představí rozkrývání jedné z nejtemnějších kapitol z dějin města, která se týkala komunistické Akce K proti klášterům a zahrnovala i nepodařený bombový útok. Jeho nezpracovaná podoba dusivě ovlivňovala místní atmosféru a měla své pokračování v divoké skartaci nemocničního archivu v 90. letech. Co se zde opravdu v padesátých letech odehrálo? Dá se to i po létech bezpečně zjistit? Kde jsou síly a slabiny jednotlivých typů pramenů? A kolik lidí zde tedy bylo ve skutečnosti zavražděno? Aneb o tom, jak muzejní historie může sloužit k léčení místní paměti a přispět i k mediální výchově...

Jan Ivanega: Pardubické pomníky 20. století jako slepá skvrna kolektivní paměti?

Východočeské muzeum v Pardubicích, p. o. | Pátek, blok 10.35–11.20, Velký sál

Příspěvek, stojící na výzkumu sbírkových předmětů Východočeského muzea v Pardubicích, studiu dobových pramenů a sběru vzpomínek pamětníků, přiblíží proměny pardubických pomníků ve 20. století. Konkrétní případové studie pomníků Bedřicha Smetany, Janů Pernera a Kašpara a Rudoarmějce i dalších vybraných uměleckých děl ve veřejném prostoru ukáží, jakou roli hrály tyto pomníky (a „zapomínky“, řečeno s klasikem) v proměňujících se mytologiích turbulentního 20. století. Klíčové přitom bude zamyšlení nad tím, k čemu a jak tato díla slouží dnes.

Bára Klapalová: Vyprávět neuzavřený příběh: etická dilemata při zpracování babických procesů v Jaroměřicích

Play to lift | Středa, blok 15.15–17.00, Velký sál

Příspěvek představí přípravu expozice v kapli sv. Josefa v Jaroměřicích nad Rokytnou, věnované životním příběhům kněží Jana Buly a Václava Drboly a širšímu kontextu tzv. babických procesů, které dodnes rozdělují paměť místní komunity. Na konkrétní práci na expozici ukazují, jak se vyrovnáváme se střetem archivních pramenů, propagandistických narativů, pozdějších interpretací a živých vzpomínek, i s tím, že projekt vzniká v souvislosti s jejich blahořečením. Zaměřují se na otázku, kde leží hranice mezi interpretací a manipulací, jaká etická dilemata přináší snaha o „silný emoční zážitek“ a jak navrhovat výstavu tak, aby nechala vedle sebe existovat různé vrstvy paměti, místo aby návštěvníka nutila k jednomu „správnému“ výkladu.

Michaela Lokočová, Jiří Neminář: Jak propojit paměť, místo a badatelskou výuku?

Příběh rodiny Krakauerů

Muzeum Hlučínska, p. o. | Čtvrtek, blok 10.45–12.00, Velký sál

Židovský příběh Hlučina stál dlouho mimo pozornost badatelů. Společnost podlehla dojmu, že se toto téma města prakticky netýká. Přitom má Hlučín své oběti holokaustu, a dokonce několik přeživších. To byl i případ rodiny Krakauerovy. Edukační program, který vám představíme, rekonstruuje pátrání po osudech jejích členů. Žáci tak pracují s nejrůznějšími nejen historickými prameny a zjišťují, že práce historiků je nezřídka doslova detektivní. Místa spojená s rodinou Krakauerů postupně ve městě procházejí a objevují jejich nový rozměr. Cílem programu je, aby děti přebíraly symbolickou štafetu a staly se nositeli paměti na již zapomenuté obyvatele i místa jejich města.

Ladislav Miko: Co viděl Praotec Čech z Řípu? Krajina mezi mýtem a vědeckými poznatky

Ústav pro životní prostředí PFF UK | Čtvrtek, blok 8.30–10.30, Velký sál

Jak ve skutečnosti vypadala krajina, kterou podle legendy spatřil Praotec Čech z Řípu? Byla opravdu pokrytá souvislými lesy, jak si ji většinou představujeme, nebo měla jiný charakter? Přednáška přinese překvapivé poznatky vycházející ze studia zbytků půdní fauny dochované v malých enklávách, které naznačují zcela odlišný obraz. Zároveň nabídne nový pohled na to, jak by v budoucnosti mohla vypadat naše krajina ovlivněná klimatickou změnou.

Anna Míšková: Mezi historií a mýtem: Vzpoupa v Auschwitz-Birkenau jako místo romské paměti

Muzeum romské kultury, s. p. o. | Středa, blok 10.00–12.00, Velký sál

Příspěvek se zabývá událostmi 16. května 1944 v Auschwitz II-Birkenau v romském rodinném táboře, které se staly ústředním symbolem romského odboje během druhé světové války, přestože jejich historická fakticita zůstává předmětem odborných sporů. Zatímco hlavním zdrojem informací o vzpouře bylo po desetiletí svědectví bývalého raportního písaře Tadeusze Joachimowského, novější výzkum poukazuje na problematické aspekty tradovaného příběhu – od rozporů v dataci události až po absenci zmínek v dobových výpovědích vězňů z okolních sekcí tábora. Přesto se právě tato událost od roku 2015 transformovala v Mezinárodní den romského odboje, připomínaný po celém světě. Příspěvek analyzuje proces, jakým se z marginalizované a historiograficky nejisté epizody stal významný prvek kolektivní paměti romské komunity.

Jiří Neminář: Hlučínsko jako aréna protichůdných pamětí

Muzeum Hlučínska, p. o. | Středa, blok 15.15–17.00, Velký sál

Když Československo připojilo po první světové válce ve Slezsku nové území, bylo nutné tento akt legitimizovat a začlenit oblast do vlastního dějinného příběhu. Jak toho docílilo, když minulost nového regionu byla zcela odlišná? Započal se konflikt oficiální paměti s kolektivní pamětí místních, který v následujících letech vlivem politického vývoje získával nový rozměr. Zdejší paměť má proto několik pozoruhodných vrstev a v mnoha ohledech stojí v opozici vůči dominantnímu narativu.

Filip Petlička: Ztráta kulturního dědictví v důsledku systematické de-kontextualizace

Ostravské muzeum, p. o. | Středa, blok 15.15–17.00, Malý sál

Může dědictví přestat existovat, i když jeho fyzická podstata zůstává v depozitáři? Příspěvek reflektuje stav, kdy dlouhodobá nesystémovost a institucionální amnézie, ne-li smrt, transformují umělecká díla / kulturní dědictví v pouhý anonymní materiál. Zploštělý důraz na hmotu, který v kombinaci s absencí dokumentace vede k dekontextualizaci a následné „ontologické smrti“ sbírky. Na příkladech fyzické zkázy i naprosté rezignace na smysl ukazuje, že bez systémové správy se hodnota sbírky smrskává na subjektivní paměť jednotlivce. Výsledkem je alarmující zjištění: trvalá a výpovědní hodnota kulturního dědictví v praxi často nepřežije ani jeden cyklus pracovněprávního vztahu konkrétního kurátora.

Kristýna Pinkrová: Dědictví neexistujícího regionu Hindle

Univerzita Karlova | Středa, blok 10.00–12.00, Velký sál

Přednáška ukazuje, jak koncept fiktivního česko-bavorského regionu Hindle může pomoci překonávat historická traumata. Oblast Českého lesa je dodnes zatížena nedůvěrou pramenící z událostí 2. světové války, vysídlení německého obyvatelstva a izolace za železnou oponou. Projekt Hindle mění vnímání hranice z bariéry na „aktivní hranici“, která sousedy spojuje. Prostřednictvím interpretace citlivého historického a přírodního dědictví a komunitně vedeného dialogu nabízí bezpečný prostor pro sdílení odlišných národních narativů. Na příkladech z praxe přednáška ukáže, jak příběh neexistujícího regionu pomáhá rozbít předsudky, uzdravovat kolektivní paměť a posilovat odpovědnost obyvatel za udržitelný rozvoj a společnou péči o krajinu.

Tereza Richtáriková: Zobrazování Romů v díle Leoše Janáčka „...nesla se jako laň, přes prsa černé lefky, a oči bez dna zhláň...“

Muzeum romské kultury, s. p. o. | Pátek, blok 8.30–10.05, Velký sál

Taková je Romka Zefka, hrdinka básně, kterou Leoš Janáček (1854–1928) zhudebnil ve svém díle Zápísník zmizelého. Krásná, tajemná, loudící muže na scesti jako valašská Carmen, zároveň ale ponoukající – jakkoliv tragickou – možnost uniknout z každodenního života na vsi. Dozvíme se od Zefky víc o Romech, nebo o Janáčkoví a jeho vlastních touhách? Romka Zefka pro něj byla metaforou právě pro to volání lásky a svobody, v romantické literatuře tolik obdivované. Najdeme v ní všechny stereotypy, které Janáčkoví současníci Romům připisovali – je veselá, nezodpovědná a má téměř nadpřirozenou moc uhranout tak, aby na ni její milý nedovedl zapomenout. Také je jí ale souzeno „ploužit se světem a nemít nikde otčiny,“ a hrdina, který jí podlehne, s ní musí tento osud sdílet. Jak nám tyto narativy ulpívají v kulturním povědomí a jak ovlivnily život skutečných, neliterárních Romů ve 20. století?

Aleš Rudl: Stromy jako nositelé kulturně-historických poselství

Národní památkový ústav | Středa, blok 10.00–12.00, Velký sál

Řada stromů připomíná důležité momenty naší historie, které sdělují jak nám, tak je pro svoji dlouhověkost předávají i dalším generacím. Tyto významné stromy obohacují naše sídla či volnou krajinu nejen z hlediska biologických a ekologických funkcí, ale zásadní měrou dokumentují a zdůrazňují naši národní identitu a kulturní bohatství. Příspěvek představí jaká kulturní poselství mohou stromy nést na příkladech napříč republikou.

Eva Schwanová: Využití storytellingu v edukačních programech Památníku Petra Bezruče

Slezské zemské muzeum | Čtvrtek, blok 10.45–12.00, Velký sál

Přednáška představí edukační programy pro mateřské a základní školy a zejména pro seniory a osoby se zdravotním postižením, které pro ně připravuje Památník Petra Bezruče. Tyto programy využívají storytelling pro edukaci o společenských a kulturních tématech.

Václav Sixta: Příběhy (a) dědictví v éře antropocénu

Filozofická fakulta UK | Středa, blok 13.00–14.45, Velký sál

Podoby vyprávění se od Jiráskových dob výrazně proměnily. V muzeích se kromě národních relikvií vystavují také předměty, které slouží jako důkazy o tragédiích a násilí. Naši historickou imaginaci utvářejí kromě pomníků také prázdná místa a ruiny rozesteté po krajině. Horizont budoucnosti neovlivňují ani tolik představy o pokroku jako koncentrace oxidu uhličitého v atmosféře. Všechny tyto motivy pak spolu koexistují v ekologii paměti, kde významnou roli hrají digitální média a nečitelné algoritmy. Jakou roli v těchto měnících se podmínkách mohou hrát paměťové instituce? Příspěvek se zaměří nejen na diagnózu aktuálního stavu, ale také představí konkrétní přístupy a příklady, které transformují vyprávění do této situace.

Tobiáš Smolík: Skautský odboj jako superhrdinství

Skautský institut | Středa, blok 15.15–17.00, Malý sál

Skautský institut (SI) spravuje unikátní databázi „Hrdinové války“, která sdružuje profily skautů a skautek, kteří položili život během druhé světové války. Veřejně přístupná databáze vznikla ve spolupráci s badateli a dobrovolníky se zájmem o lokální historii a obsahuje stovky profilů. SI ji využívá jako zdroj pro popularizační projekty určené dospívajícím – uvnitř skautské komunity i mimo ni. Projekty rozšiřují pojetí „důstojné piety“ a hledají nové způsoby připomínání lokální historie s aktivním zapojením mladých lidí. Jedním z těchto projektů byla studentská soutěž „Superskutky“. Cílem bylo představit příběhy konkrétních skautských odbojářů a odbojářek

a zároveň komunikovat hodnoty spojené s jejich činy. Projekt pracoval s motivem komiksové superhrdinské postavy, který pro dospívající představuje srozumitelný a sdílený rámec pro diskusi o odvaze a společenské odpovědnosti.

Jiří Šlajnsa, Dominik Marek: S jezerem, ale bez pověstí. Mostecko jako příklad ztráty historické paměti

Oblastní muzeum a galerie v Mostě, p. o. | Pátek, blok 10.35–11.20, Velký sál

Výměna velké části obyvatelstva podkrušnohorské oblasti po roce 1945 vedla k zániku původní historické paměti, včetně pověstí, legend či pomístních názvů. Naopak specifický vývoj dějin v druhé polovině 20. století vedl k vzniku nových. Mostecko a město Most je však specifické i komplexní změnou krajinného rázu. Ten byl určen hlavně zánikem Mostu historického a vznikem města nového.

Jitka a Lenka Vandrovcovy: Mýtus husitského města aneb Tábor není jen o husitství a Janu Žižkovi

Husitské muzeum v Táboře, p. o. | Středa, blok 15.15–17.00, Malý sál

Příspěvek představí práci dvou historiček z Husitského muzea v Táboře, které jsou zároveň obyvatelkami jihočeského města Tábor. Pod slovem „tábor“ si většina lidí představí buď vojenské ležení, nebo dětský prázdninový pobyt pod stanem. Menší část ví, že „Tábor“ je také město v jižních Čechách, a podobné množství lidí si jej spojuje s husitstvím či s Janem Žižkou. Tábor však není pouze husitským městem. Kdyby tomu tak bylo, žili bychom dodnes uzavřeni v hradbách Starého Města v polozemnicích.

Ukážeme prostředky, jimiž seznamujeme veřejnost – místní obyvatele i turisty – s různými podobami města, včetně té husitské. Využíváme především tematické vycházky, přednášky a články v radničních novinách, které každý měsíc dostávají Táboráci do schránek. Tím osvětlujeme méně známá či „temná“ místa historie a boříme dlouhodobě zakořeněné mýty.

Dáša Zouharová: Když krajina promlouvá

Lipka | Čtvrtek, blok 10.45–12.00, Velký sál

Některá místa jsou jiná než ostatní. Mají svůj příběh, svého ducha, své legendy. Stačí se zastavit a naslouchat. Umění číst krajinu jako paměť místa bychom měli předávat pedagogům – současným i budoucím. Příspěvek nabídne i několik praktických příkladů, jak propojit výuku s krajinou za školou a s příběhy, které v sobě nese. Učíme děti abecedu čtení krajiny?

Česká Třebová 2026